

فاطمه ای که الگوی وحدت بود!

حضرت زهرا (س) فرزند رسول ﷺ (ص) بودند و همچنین همسر حضرت علي (ع)، اما خودشان هم مشخصاً سیره عبادي و سياسي خاص خویش را داشتند. مقداري از این سیره عبادي و سياسي را براي ما توضیح می‌دهید؟

البته ما دختر پیامبر اکرم (ص) بودن را ارزش اصلي فاطمه زهرا (س) می‌دانیم چون پیامبر بها نه خلقت و هستي و آفرینش است و این تنها فرزند و دختر آن پیامبر بزرگوار و تنها یادگار ایشان است. بنابراین ایشان ارزش اصليشان به این شخصیت است اما به هر حال صرف دختر پیامبر اسلام بودن ارزش نیست. خود فرد هم باید ارزش‌های ذاتي داشته باشد که حضرت زهرا (س) تمام این ارزش‌ها را داشته است. ارزش ذاتي و شخصي خود حضرت زهرا (س) هم باعث شده است که رشد و کمال ایشان به مرتبه ظهور و بروز برسد.

سیره حضرت زهرا (س) امروزه چه کمکی می‌تواند به ما کند و مشخصاً چگونه می‌توانیم برای زندگي امروزمان الگو برداري کنیم؟

اولا اصل ارزش زندگي هر كسي جواني^۱اش است و هر كس در جواني هرچه باشد، در نهايت عمرش هم همان جواني را ادامه مي^۲دهد. حضرت زهرا(س) اين مرحله جواني^۳شان را به^۴شدت درك کرده و درست عمل کردند، درست زندگي کرده، تعليم داده، كار تربيتي فرزندان^۵شان را انجام داده و با همسر بزرگوارشان درست رفتار کردند بنا بر اين مهم نيست كه حضرت زهرا (س) 70 سال داشتند يا 20 سال. مهم اين است كه در اوج جواني كه اوج توانايي هم است، فرد بتواند خودش را پايبند به اخلاق الهي كند درست مانند همان كاري كه حضرت زهرا (س) انجام دادند و در آن عمر کوتاه^۶شان نشان دادند كه مي^۷توانند سميل و اسوه و الگو براي نيمي از جامعه ما كه زنان هستند، باشند يعني پيامبر اكرم (ص) اسوه و الگوي جامعه بشري بودند و حضرت زهرا (س) هم الگوي زنان جهان و سидين عالمين بودند. بنا بر اين الگو بودن ايشان درس ماندگاري است كه براي هميشه بشريت وجود دارد.

از يك طرف حضرت زهرا (س) سيره عبادي خاص خودشان را داشتند و از طرف ديگر فعاليت^۸هاي اجتماعي خودشان را پي مي^۹گرفتند. آيا به نظر شما اين سيره عبادي مانعي بر سر راه فعاليت^{۱۰}هاي اجتماعي نبوده است؟ سيره حضرت زهرا(س) چگونه نشان مي^{۱۱}دهد كه اين دو با هم قابل جمع است؟

براي اينكه اصل دين و آيين و اعتقاد ما بر اين است كه ديانت ما و سياست ما يكي است و زندگي اجتماعي و زندگي شخصي از يكدیگر جدا نيستند. حضرت زهرا (س) هم به عنوان يك مسلمان مسجد برايش هم محل عبادت است و هم اردوگاهي كه پيامبر لشكر را از آن طرح^{۱۲}ريزي فرمودند. بنا بر اين مسجد هم پا يگاه جنگ و مسائل نظامي است و هم پا يگاه عبادت و هم محل سخنراني و روشنگري و خطبه^{۱۳}ها و ملاقات^{۱۴}هاي پيامبر و ملاقات با پادشاهان جهان بوده است. مسجدي كه محل عبادت بوده، در عين حال محل سياست و تجهيز ارتش و... هم بوده است. بنا بر اين سياست ما با ديانت ما هيچ فاصله^{۱۵}اي ندارد و حضرت زهرا (س) هم زندگي عبادي و فردي^{۱۶}شان از زندگي اجتماعي و سياسي^{۱۷}شان جدا نبوده و همه آنها در ابعاد و تكميل^{۱۸}كننده ابعاد يك شخصيت بوده^{۱۹}اند.

قبل از مبعوث شدن پيامبر اكرم (ص) شاهد هستيم كه جا يگاه زن در جامعه عربستان آن دوران، جا يگاهي بسيار پايين و شكننده است. بعد از آن است كه مي^{۲۰}بينم كه حضرت زهرا (س) چه در زمان پيامبر اكرم (ص) و چه در زمان حضرت علي(ع) دوشادوش آنها در فعاليت^{۲۱}هاي اجتماعي شركت مي^{۲۲}كنند. با توجه به اينكه مباني اسلامي را هم در اوج خودشان داشته^{۲۳}اند. چگونه مي^{۲۴}توان الگويي براي جامعه امروز ما باشد؟

املا شايد مصلحت اين بوده است كه در جامعه^{۲۵}اي كه زن و دختر اينقدر تحقير مي^{۲۶}شدند، پيامبر(ص)

اینقدر به فرزند و دختر خودشان احترام قایل می‌شدند و جایگاه زن را در جامعه نشان می‌دادند. پیامبر اکرم (ص) هر موقع می‌خواستند وارد شوند به فاطمه زهرا (س) سلام می‌کردند و هر موقع هم می‌خواستند به سفری بروند خدا حافظی می‌کردند. جملاتی که پیامبر عظیم الشان اسلام در حق دخترشان می‌گفتند نشان‌دهنده این است که می‌خواهند جایگاه زن را در جامعه ارزشگذاری کنند و درحقیقت مصلحت بوده است که ایشان هم بتوانند چنان پوشش فکری و معنوی‌ای را در جامعه به زنان بدهند که باور کنند زنان می‌توانند به چنان شأنی برسند که پدرشان این‌طور درباره آنها صحبت کنند و از طرف دیگر هم بتوانند پاسخ رفتار زشت عرب‌های جاهلی با زنان را داده باشند. بنابراین می‌توان گفت که مصلحت خداوند بوده که پیامبر فرزند پسری نداشتند و تنها دخترشان الگو و اسوه زنان جهان شود و احترام و محبت پیامبر به این دختر، جایگاه زن را در جهان آن روز تبیین می‌کند.

اگر بخواهیم در مورد مطالعاتی که در سیره زندگی حضرت زهرا شکل گرفته صحبت کنیم، می‌توانیم از سه جهت بررسی کنیم؛ یکی آن چیزی که در عالم تشیع بوده است، دیگری آن چیزی که اهالی سنت انجام داده‌اند و سوم هم تحقیقاتی که غربی‌ها در مورد حضرت زهرا (س) انجام داده‌اند. به نظر شما این روند چگونه بوده است؟ در کجاها بیشتر کار شده، کجاها عمق بیشتری داشته است؟ آیا جهت‌گیری‌های خاصی هم بوده است؟ به طور کلی این تحقیقات را چگونه می‌بینید؟

به نظر من همه در این نکته مشترک هستند که حضرت زهرا (س) فرزند برجسته پیامبر است و محققان شیعه و سنی و غرب‌شناسان بدون غرض همگی به این نتیجه رسیده‌اند و نتیجه تحقیقات یکی است. منتها وسعت و ذیلش فرق می‌کند و دایره دید افراد نسبت به دختر مکرم پیامبر با یکدیگر تفاوت دارد. بعضی‌ها مانند شیعیان مقام خیلی درستی برای ایشان قایل هستند مانند آن فرمایش حضرت امام (ره) که فرمودند با رحلت پیامبر، وحی بین آسمان و زمین قطع نشد و برای حضرت زهرا (س) هم پیام الهی صادر شد. این اعتقاد ناب شیعی است جایگاه حضرت زهرا (س) را مشخص می‌کند. اهل سنت هم انصافاً در مورد حضرت زهرا (س) کوتاهی نکردند و شأن آن بزرگوار را در چارچوب دیدگاه‌های خودشان کاملاً بجا می‌دانند و قبول دارند.

به نظرتان در چه جاهایی در مورد معرفی حضرت زهرا (س) نقطه قوت داریم و در چه جاهایی نقطه ضعف داریم و اگر در این زمینه کتاب یا تحقیقات خوبی صورت گرفته باشد، آیا می‌توانید نام ببرید؟

تحقیقات بسیار زیادی در مورد حضرت زهرا (س) انجام شده است. کتاب‌های خوبی هم نوشته شده است. یکی از بهترین کتاب‌ها، «بانوی نمونه اسلام» آیت‌الله... امینی است که از زمان قبل از انقلاب چاپ می‌شده و

چاپ آن همچنان هم ادامه دارد و هر سال هم که می‌گذرد، این کتاب باز هم جایگاه و ارزش خودش را دارد. کتاب‌های زیاد دیگری هم درباره حضرت زهرا (س) نوشته شده است اما ما باید بیشتر الگوی تربیتی و عملی را گسترش دهیم. ما اگر هزار بار هم صفات حضرت زهرا (س) را خوانده، نوشته و دیده باشیم، اگر 10 درصد از این صفات را در جامعه پیاده کنیم، بهتر است. این معادل همان شعر در فارسی است که «دو صد گفته چون نیم کردار نیست». ما باید زن‌ها و فرزندان‌مان را در جامعه مثل حضرت زهرا (س) و با همان مشی تربیت کنیم. ما بیشتر از اینکه خواهان توسعه علمی و گسترش مفاهیم راجع به حضرت زهرا (س) باشیم، باید در پی تربیت نسلی باشیم که به آن حضرت معتقد علاقه‌مند باشند و فرمانبردار تفکر آن حضرت باشند و پیروی کنند. هر چه بحث را به عمل و تربیت اخلاقی در آن سیره نزدیک‌تر کنیم، بیشتر مفید فایده خواهد بود تا بحث‌های نظری در مورد ایشان گسترش پیدا کند. البته آن هم در جایگاه خودش لازم است اما این ضروری‌تر است.

به بحث‌های عملی اشاره کردید. به نظر شما پیش‌نیاز و موفقیت بیشتر در این حوزه چیست و چه کسانی متولی آن هستند و چه کارهایی باید انجام دهند؟

پیش‌دبستانی‌ها و مدارس ابتدایی پیش‌نیاز هستند. ذهن بچه‌های کوچک را باید آماده کرد. باید به بچه‌ها گفت که نیازمند الگوی شخصیتی هستند و ویژگی‌های این الگوی شخصیتی هم شامل چه چیزهایی است. باید چنین چیزی را در جامعه جا انداخت و بدین‌گونه فرزندان را تربیت کرد.

یعنی باید از پایه شروع کرد؟

بله همین‌طور است.

نکته خاصی هم مدنظرتان است که بخواهید مطرح کنید؟

حضرت زهرا (س) بالاترین و باارزش‌ترین زنی است که در عالم بشریت می‌شناسیم و جزو چهار زن برجسته عالم است و همراه آسیه و مریم و خدیجه، برترین زن‌های جهان هستند. باید بدانیم که شهادت حضرت زهرا (س) هم باید به مکتب حیات بخش و وحدت بخش اسلام کمک کند. باید تلاش کنیم فضایل آن حضرت را توضیح دهیم و از این شهادت به عنوان رمز وحدت در جهان اسلام استفاده کنیم تا خدای ناکرده تسلیم مسائل اختلافی نشویم. شهادت حضرت زهرا (س) نباید تبدیل به جلسات ضربه زدن به وحدت امت اسلام تبدیل شود، بلکه باید رمز وحدت در این مساله رعایت شود. این شهادت همواره سیره بزرگان ما بوده است.

آیت...۱. بهجت می‌فرمودند که در ایام شهادت حضرت زهرا (س) ویژگی‌های شخصیتی آن حضرت بیان شود. مقام معظم رهبری در روضه‌ای که در منزلشان برگزار می‌شود تلاش می‌کنند تا خطبا در مورد فضایل آن حضرت صحبت کنند.

برش

باید بدانیم که شهادت حضرت زهرا (س) هم باید به مکتب حیات بخش و وحدت بخش اسلام کمک کند. باید تلاش کنیم فضایل آن حضرت را توضیح دهیم و از این شهادت به عنوان رمز وحدت در جهان اسلام استفاده کنیم تا خدای ناکرده تسلیم مسائل اختلافی نشویم.

منبع: مصاحبه روزنامه اعتماد با حجت الاسلام نواب